

ATATÜRK KÜLTÜR, DİL VE TARİH YÜKSEK KURUMU
ATATÜRK ARAŞTIRMA MERKEZİ YAYINLARI

**EĞİTİMDE GELECEK ARAYIŞLARI:
DÜNDEN BUGÜNE TÜRKİYE’DE BECERİ,
AHLAK VE DEĞERLER EĞİTİMİ
ULUSLARARASI SEMPOZYUMU**

***SEEKING A BETTER FUTURE IN EDUCATION:
INTERNATIONAL SYMPOSIUM ON EDUCATION OF
SKILLS, MORALS AND VALUES IN TURKEY FROM
THE PAST TO THE PRESENT***

16-18 NİSAN / APRIL 2015 / BARTIN

Yayına Hazırlayanlar
Arzu GÜVENÇ SAYGIN
Murat SAYGIN

CİLT I

ANKARA - 2016

5846 sayılı Fikir ve Sanat Eserleri Kanunu'na göre bu eserin bütün yayın, tercüme ve iktibas hakları **Atatürk Araştırma Merkezi**'ne aittir.

Eğitimde Gelecek Arayışları: Düünden Bugüne Türkiye'de Beceri, Ahlak ve Değerler Eğitimi Uluslararası Sempozyumu (2015: Bartın)

Eğitimde gelecek arayışları: Düünden bugüne Türkiye'de beceri, ahlak ve değerler eğitimi Uluslararası sempozyumu; Bartın, 16-18 Nisan 2015= Seeking a better future in education: International Symposium on education of skills, morals and values in Turkey from the past to the present; Bartın, 16-18 April 2015/yay. haz.: Arzu Güvenç Saygın, Murat Saygın. — Ankara: AKDITYK Atatürk Araştırma Merkezi, 2016.

2c.: fotoğ.: tbl.; 24 cm. — (Atatürk Kültür, Dil ve Tarih Yüksek Kurumu Atatürk Araştırma Merkezi yayını)

ISBN: 978-975-16-3180-0 (tk.)
978-975-16-3181-7 (1.c.)
978-975-16-3182-4 (2.c.)

1. EĞİTİM — TÜRKİYE — TARİHİ — KONGRELER, VB.

I. Saygın, Arzu Güvenç, yay. haz. II. Saygın, Murat, yay. haz. III. E.a.: Düünden bugüne... IV. E.a.: Seeking a better ... V. E.a.: International Symposium... VI. Seri

379.9561

İNCELEYENLER : Nihat BÜYÜKBAŞ
Prof. Dr. Firdevs GÜNEŞ

KİTAP SATIŞI :

ATATÜRK ARAŞTIRMA MERKEZİ

Mağaza : Bayındır 1 Sok. Nu: 24/6 Kızılay / ANKARA
Kurum : Ziyabey Cad. Nu: 19 Balgat - Çankaya / ANKARA
Tel: 009 (0312) 285 55 12
Belgegeçer: 009 (0312) 285 65 73
e-posta : bilgi@atam.gov.tr
web : http://www.atam.gov.tr
e-mağaza : e-magaza.atam.gov.tr

ISBN : 978-975-16-3180-0 (tk.)
978-975-16-3181-7 (1.c.)

İLESAM :

BASKI SAYISI : 500

BASKI : Türkiye Diyanet Vakfı Yayın Matbaacılık ve Tic. İşletmesi
Serhat Mh. 1256. Sok. No: 11 Ostim-Yenimahalle-Ankara
Tel: (0.312) 354 91 31

İÇİNDEKİLER

CİLT I

SEMPOZYUM KURULLARI..... XV

SUNUŞ..... XXI

AÇILIŞ KONUŞMALARI

Bartın Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dekanı
Prof. Dr. Firdevs GÜNEŞ XXVII

Atatürk Araştırma Merkezi Başkanı
Prof. Dr. Mehmet Ali BEYHAN XXXI

BİLDİRİLER

DEĞERLER (Kuramsal Çerçeve)

Değerler Eğitiminde Yaklaşım ve Modeller
Prof. Dr. Firdevs GÜNEŞ 1

Değer Eğitimine Bir Çözüm Olarak Değer Bilinçlendirme
Prof. Dr. Hasan BACANLI 21

Türkiye’de Değerler Eğitimi Konusunda Yapılan Araştırmalar
Yrd. Doç. Dr. Mustafa GÜÇLÜ 29

Sürüklendiğimiz Varoluşsal Boşluk ve Değerler
Prof. Dr. Kurtman ERSANLI
Arş. Gör. Esat ŞANLI 59

Değerler Eğitimi Üzerine Düşünceler: Araştırmaların Bütünleştirilmesi
Doç. Dr. Kürşad YILMAZ 79

Erken Çocukluk Döneminde Değerler ve Ahlak Eğitiminin Yeri ve Önemi Öğrt. Gülşah Neriman BALIKCI.....	101
Değer Eğitiminin Durumsallık Boyutu Yrd. Doç. Dr. Mehmet ÜLGER Yrd. Doç. Dr. Mehmet Ali DOMBAYCI.....	115
Çocuklara ve Gençlere Olumlu Ahlaki ve İnsani Değerlerin Kazandırılmasında Edebî Metinlerin Rolü ve Önemi Dr. Mehmet Emin GÖNEN.....	133
Demokratik Değerlerin Kazandırılmasında Geleneksel Çocuk Oyunları Yrd. Doç. Dr. Mehmet KATRANCI Dr. Pınar BULUT Dr. Yasemin KUŞDEMİR.....	147
Dewey'e Göre Ahlak ve Değer Eğitimi: Faydacı Ahlaka Eleştiriler Doç. Dr. M. Akif SÖZER Öğrt. Burcu SEL.....	173
Bir Arada Yaşama İdeallerinin Dayanakları Yrd. Doç. Dr. Hüseyin ÖZTÜRK	189
Millî Eğitim Şûralarında Değerler Eğitimi Yrd. Doç. Dr. Talat AYTAN Yrd. Doç. Dr. Nail GÜNEY	199
Eğitime Biçilen Rol: Yetenek Geliştirme mi? Kimlik Dönüştürme mi? Doç. Dr. Mahmut BOZAN.....	219

TÜRKİYE'DE DEĞERLER EĞİTİMİ ARAŞTIRMALARI

Sınıf Öğretmenlerinin Değer Eğitiminin Daha Çok Nerede Verilmesi Gerektiğine Yönelik Düşüncelerinin Değerlendirilmesi Doç. Dr. Gizem SAYGILI Dr. Mevlüt GÜNDÜZ Arş. Gör. Talha GÜLSOY	237
Akademisyen ve Öğretmenlerin Karma ve Tek Cinsiyete Dayalı Eğitim Konusundaki Görüşleri Doktora Öğr. Bünyamin SARIKAYA Doktora Öğr. Yusuf SÖYLEMEZ	253
Akademisyenlerin Bilimsel Araştırma Tutumlarının Akademik Etik Değerler Açısından İncelenmesi Prof. Dr. H. Ahmet KIRKKILIÇ Yrd. Doç. Dr. Oğuzhan SEVİM Doktora Öğr. Yusuf SÖYLEMEZ	281
Hoşgörü Değerine Yönelik Etkinliğin Geliştirilmesi ve Değerlendirilmesi Yrd. Doç. Dr. Fatma ÜNAL Yrd. Doç. Dr. Harun ER Arş. Gör. Davut GÜREL.....	303
Etkinliklerin Öğrencilerin Vefa Değerine İlişkin Farkındalıklarına Etkisi Doç. Dr. Sabri SİDEKLİ Arş. Gör. Kudret AYKIRI Arş. Gör. Ömer KEMİKSİZ Öğrt. Yıldırım AYDIN	315

Kutadgu Bilig'in Suç İşleme Motivasyonuna Olumsuz Etki Yapabilecek Değerler Bakımından İncelenmesi Prof. Dr. H. Ahmet KIRKKILIÇ Yrd. Doç. Dr. Oğuzhan SEVİM Doktora Öğr. Yusuf SÖYLEMEZ	335
Türk Ninnilerinin Çocukların Değer Eğitimine ve Kelime Hazinesine Katkısının İncelenmesi Doç. Dr. Erol DURAN Öğrt. Esra YALÇINTAŞ.....	371
Barış Manço'nun Şarkılarında Değer Aktarımı Yrd. Doç. Dr. Ahmet Zeki GÜVEN.....	381
İlköğretim Öğrencilerinin Hoşgörü Eğilimlerinin Belirlenmesi: Antakya Örneği Yrd. Doç. Dr. Elif ALADAĞ Arş. Gör. Halil İbrahim GÜNDÜZ Y. Lisans Öğr. Özlem PARLAYAN	399
Üniversite Öğrencilerinin Aile Değerlerine Bakışı Doç. Dr. Arzu ÖZYÜREK Arş. Gör. Asya ÇETİN Arş. Gör. Sakine ERAKMAN	417
Öğretmen Adaylarının Sahip Olduğu Sosyal Değerler ile Kritik Düşünme Düzeylerinin İncelenmesi Prof. Dr. Asuman Seda SARACALOĞLU Doç. Dr. İlke EVİN GENCEL Arş. Gör. Mehmet ALTIN	441
Elektronik Öğrenme İçeriklerinin Ahlak ve Değer Eğitimi Yönüyle İncelenmesi Yrd. Doç. Dr. Ayşe Derya IŞIK.....	467

Günümüzde Gittikçe Kaybolan Değerlerimizin Belirlenmesi ve Bu Duruma Yönelik Çözüm Önerilerinin Geliştirilmesi Üzerine Nitel Bir Araştırma Yrd. Doç. Dr. Süleyman Erkam SULAK Dr. Mevlüt GÜNDÜZ Arş. Gör. Ömer KEMİKSİZ	485
Öğrenci, Öğretmen ve Müze Çalışanı Görüşleri Doğrultusunda Çocuk Müzesi Kazanımlarının Gerçekleşme Düzeyleri: Ankara Çocuk Müzesi Örneği Doç. Dr. Kerim GÜNDOĞDU Öğrt. Dilek TÜRKAN.....	503
Hayat Bilgisi Dersi'nde Sevgiyle İlgili Kazanımların Gerçekleşme Düzeyi Prof. Dr. Çetin SEMERCİ	531
Sınıf Öğretmeni Adaylarının Gazete, Kitap ve Dergi Takip Etme Sıklıkları ile Sosyal Değerler Düzeyi Arasındaki Farkın İncelenmesi Yrd. Doç. Dr. Soner ALADAĞ Y. Lisans Öğr. Gürkan KUŞCUOĞLU	545
Öğretmen Adaylarının Bireysel Değerleri ile Öğretmenlik Mesleğine Yönelik Tutumları Arasındaki İlişki Yrd. Doç. Dr. Mehmet KATRANCI Dr. Yasemin KUŞDEMİR.....	573
Hoşgörü Değerinin Kazandırılmasıyla Var Olan Önyargıların Azaltılması Yrd. Doç. Dr. Mehmet TOK Öğrt. Osman BOSTANOĞLU	595
Değerler Eğitimi Etkinliklerinin Okul Öncesi Öğretmenlerine Göre Değerlendirilmesi: Nitel Bir Çalışma Öğr. Gör. Hamdi KARAKAŞ	623

Çocuk Oyunlarında Eğitim Problemi Prof. Dr. Fuzuli BAYAT.....	651
Öğretmen Adaylarının Sosyal Medya Kullanımlarının Değerler Açısından İncelenmesi Arş. Gör. Yasemin BÜYÜKŞAHİN Arş. Gör. Tuğba ECEVİT.....	669
Bartın Üniversitesi Eğitim Fakültesi İlköğretim Din Kültürü ve Ahlak Bilgisi Eğitimi Bölümü Öğrencilerinde Ahlak ve Değerler Eğitimi Algısı Yrd. Doç. Dr. Erdoğan KÖYÇÜ	693
Ana Dili Eğitiminde Duygusal Okuryazarlık Prof. Dr. Aziz KILINÇ Arş. Gör. Mazhar BAL.....	715
Değerler Eğitiminde Çizgi Filmlerin İşlevi Doktora Öğr. Bahadır GÜLDEN	735
Ceza İnfaz Kurumlarında Değerler Eğitiminin Öğretmen ve Hükümlü- Tutuklu Görüşleri Doğrultusunda Değerlendirilmesi Doktora Öğr. Hatice ALTUNKAYA	767
Okul Çağındaki Çocuklar İçin Yazılmış Çeviri Eserlerde Kullanılan Görsellerin Değer Aktarımındaki Etkisi Öğrt. Kadir KAPLAN	793
Değerlerin Çözülmesi Bağlamında Medya, Bilişim ve İletişim Teknolojilerinin İnsan Psikolojisi Üzerindeki Etkisi Yrd. Doç. Dr. Orhan GÜRSU	811

**BARTIN ÜNİVERSİTESİ EĞİTİM FAKÜLTESİ İLKÖĞRETİM
DİN KÜLTÜRÜ VE AHLAK BİLGİSİ EĞİTİMİ BÖLÜMÜ
ÖĞRENCİLERİNDE AHLAK VE DEĞERLER EĞİTİMİ ALGISI**

Erdoğan KÖYÜ*

ÖZET

Ahlak ve Değerler Eğitiminin üniversite düzeyinde ayrı bir yeri ve önemi vardır. Bu anlayıştan hareketle bir araştırma gerçekleştirilmiştir. Bu araştırmanın amacı Bartın Üniversitesi Eğitim Fakültesi'nde Ahlak ve Değerler Eğitimi dersleri alan 4. sınıf öğrencileri ile bu dersi almamış 3. sınıf öğrencilerinde Ahlak ve Değerler Eğitimi Algısını tespit etmektir. Öğrencilerin Ahlak ve Değerler Eğitimi algısını tespit edebilmek amacıyla açık uçlu sorulardan oluşan bir anket uygulanmıştır. Araştırma sonunda Ahlak ve Değerler Eğitimi dersini alan ve almayan öğrenciler arasında benzerlikler bayrak, gelenek-görenek, hoşgörü, millet, millet sevgisi, saygı, sevgi, vatan, vatan sevgisi gibi konularda yoğunlaştığı görülmüştür. Millî ve manevî değerler konusunda öğrencilerimizin en çok bayrak, ahlaki ve dinî değerlere manevî değerler konusunda da ahlak, din, dinî değerlerimiz, saygı, sevgi, hoşgörü gibi değerlere vurgu yaptıkları ve aralarında ortak benzerlikler görüldüğü tespit edilmiştir. Öğrencilerimizin Ahlak ve Değerler Eğitiminin üniversite düzeyinde verilmesi gerektiğinde görüş birliği içinde oldukları sonucuna ulaşılmıştır. Öğrencilerin tamamı Ahlak ve Değerler Eğitiminin sadece Eğitim Fakültesinde değil üniversitenin diğer bölümlerinde de okutulmasının gerekli olduğunu ifade etmişlerdir. Bazı öğrenciler bu eğitimin ilkökul, ortaokul, lise öğrencilerine verilmesi gerektiğini, bazıları ise değerlerin çocuklara erken yaşlarda öğretilmesi için ailelerin de bu eğitimi almalarının gerektiğini vurgulamışlardır. Ahlak ve Değerler Eğitimi Algısı oluşturmada öğrencilerimiz bu dersi almalarının kendi ufkunu açtığını, faydalarının bilincine vardığını belirtmişlerdir. Araştırma sonuçları-

---

* Yrd. Doç. Dr., Bartın Üniversitesi, İslami İlimler Fakültesi, ekoycu@bartin.edu.tr

nın bu dersin müfredatının yeniden şekillendirilmesine katkıda bulunacağı, gelecek yıllarda okutulacak derslerin işlerliğini kolaylaştıracağı ve bu alandaki araştırmalara kaynaklık edeceği düşünölmektedir.

1. GİRİŞ

Değer, kıymet takdir ettiğimiz bir kavramdır. Değerler, toplumdaki fertleri birbiriyle kaynaştıran ve ayakta tutan dinamiklerdendir. Bir toplumun benimsediği ortak değerler sayesinde o toplumun senelerce ayakta kalabilir ve varlığını devam ettirebilir. Bu sebepten değerler, eğitim ve öğretimin her kademesinde okutulması gerekir ki gelecek nesillerin de sahip olduğu değerlerini, sonraki nesillere intikal ettirebilsin. Öğrencilerimize eğitim ve öğretim hayatlarının her bir basamağında öğretilen değerlerin plan ve programının yapılması hem ailenin hem eğitim ve öğretim kurumunun hem de o toplumu yönlendirebilen sivil toplum örgütlerinin görevleri arasında olması gerektiğini düşünüyoruz.

Değerler, toplumun devamlılığını sağlamakla birlikte toplumun yapısına göre değişiklik göstermektedir. Ayrıca, bireyin hayatın farklı dönemlerinde önem verdiği değerler değişebilir (Çileli, 2000). 21. yüzyılda değerler, normlar ve ahlak kavramları hem zihinlerde çağrıştırdıklarıyla, hem de eğitim alanı için oluşturdukları anlamlarıyla giderek önem kazanan ve tüm dünyada tartışılan kavramlardır (Cihan, 2014).

Teknolojinin hızlı bir şekilde ilerlediği günümüzde birey ve toplumda birçok sorun meydana gelmektedir. Bu sorunların giderek toplumları rahatsız etmesi önlenemez hale gelmiştir. Bunun nedeninin ise değerlerin yozlaşması ve gelecek nesillere aktarılamaması olarak görülmektedir (Bektaş ve Karadağ, 2013). Dolayısıyla değerler ve değerler eğitimi, önemi son yıllarda artan ve ihtiyaç duyulan bir konu haline gelmiştir. Değerler eğitimi, temelde ailede başlayan ve bireyin eğitim sistemine dahil olması ile devam eden bir süreçtir. Bu sürecin ikinci basamağı olarak görebileceğimiz eğitim kurumları ve eğitim kurumlarında görev yapan öğretmenler, değerler eğitimi sürecinde önemli bir rol oynamaktadırlar.

Eğitim fakültelerinde okuyan ve yarının öğretmenleri olacak olan öğretmen adaylarının değerler eğitimine bakış açıları ve ilgili görüşleri önem arz etmektedir. Yalar'a (2010) göre, tüm öğretmenlerin doğrudan ya da dolaylı olarak öğrencilerin değerlerle ilgili duyarlılıklarını geliştirmede ve onları bilinçlendirmede önemli görevler ve roller üstlenmektedir.

Ahlak ve Değerler Eğitimi üniversitelerimizin bazı bölümlerinde ders olarak okutulmaktadır. Bunlardan biri de İlköğretim Din Kültürü ve Ahlak Bilgisi Eğitimi Bölümü olmaktadır. Bartın Üniversitesi Eğitim Fakültesi İlköğretim Din Kültürü ve Ahlak Bilgisi Eğitimi Bölümü'nün 2013-2014

Eğitim Öğretim Yılı Bahar Dönemi 3. sınıf Ahlak ve Değerler Eğitimi der- si yer almaktadır. Aradan bir yıl geçtikten sonra şu anda 4. sınıfta okuyan ve bu dersi alan öğrencilerimizin Ahlak ve Değerler Eğitimi ile ilgili görüş- lerini almak amacıyla bu araştırma yapılmıştır.

2. YÖNTEM

Araştırma için bir anket hazırlanmıştır. Ankette Ahlak ve Değerler Eği- timi bilgisinden ziyade özel yoruma yönelik sorular hariç açık uçlu sorulara yer verilmiştir. Öğrencilerimizin hangi bölümdeki sorulara hangi oranda cevap verebildiklerini daha rahat tespiti açısından anket soruları bölümlere ayrılmıştır. Kısa soru cevaplı sorular, evet, hayır, katılıyorum, katılmıyorum vs. gibi sorulardan deneğin bilgi ve yorumunu tespitin çok zor ve sınırlı ka- labileceği düşüncesinden hareketle anketimizin çoktan seçmeli sorulardan olmaması tercih edilmiştir.

Anketimizin güvenilirliğini korumak için hiç kimseye anket formunu gönderip: “*Sonra doldurun verin.*” gibi bir yöntem de takip etmedik zira böy- le bir uygulamanın öğrencilerimizin anketteki sorulara vereceği cevapları etkileyecek ve yorum kabiliyetlerini sınırlayacaktı. Bu sebepten öğrenciler bir sınıfa alınmış, anket soruları dağıtılmış, anketlere ilişkin açıklamalar ya- pılmış, anketler doldurulduktan sonra toplanmıştır. Ankete katılım yüksek olmuştur. Katılım, 3. sınıflarda 39 kişide 39 ile % 100; 4. sınıflarda ise 25 öğrencinin 22’u katılmış % 88 olarak gerçekleşmiştir. 3. sınıfların büyük ço- ğunluğu Ahlak ve Değerler Eğitimi almamış, alan öğrenciler de bir üstten ders alma haklarından dolayı almışlardır. Onları da bu dersi almış bile olsa kendi sınıfları içinde değerlendirilmiştir.

Anketimize katılımların yüksek olmasında öncelikle Eğitim Fakültesi Dekanlığı izni ve öğrencilerimizin özverili cevapları ve böyle bir anketin Üniversitemizde ilk ve tek olması sebebiyle öğrencilerimizde anketin içe- riği konusunda merakları da etkili olmuştur. Ayrıca üniversitemiz öğretim üyelerinin anlayışlı tavırları ve sınıfta bulunan bütün öğrencilerin anketi doldurması da bu araştırmanın önemsendiğini ortaya koymuştur. Anketin uzun olduğu için görüşlerini tam kâğıda dökemediğini ifade eden öğrenci- lerimiz de olmuştur. Araştırma sonucu elde edilen bulgular bölümler halin- de aşağıda sıralanmıştır.

3. BULGULAR VE YORUM

Araştırma sonucu elde edilen bulgular bölümler halinde aşağıda sıralanmıştır. Bartın Üniversitesi Eğitim Fakültesi İlköğretim Din Kültürü ve Ahlak Bilgisi Eğitimi Bölümü 3 ve 4. sınıf öğrencileriyle gerçekleştirmiş olduğumuz anketimize katılım oranı % 94 olarak gerçekleşmiştir. Ankete, Bartın Üniversitesi Eğitim Fakültesi İlköğretim Din Kültürü ve Ahlak Bilgisi Eğitimi Bölümü 3. sınıf öğrencilerinin tamamı, 39 öğrenci katılmıştır (% 100). 4. sınıf öğrencilerinden ise 3 öğrenci hariç 22 öğrenci katılmıştır (% 88).

Anket formunda sorulan sorulara yönelik bulgular ayrı ayrı ele alınmıştır. Her bir başlık altında, öğrenci ifadeleri verildikten sonra genel bir değerlendirme yapılmıştır.

3. 1. Değer/Değerleri Tanımlamaya Yönelik Bulgular

“Değer” nedir? Tanımlar mısınız?

“Allah Teâlâ başta olmak üzere yarattığı bütün her şey, bir değerdir. Kendimiz için önem ifade eden, bireylerin önem verdiği her şeydir. Bir toplumun sahip olduğu niteliklerdir. Ayrıca terim ve sözlük anlamlarından bir tanesi de kıymet bilmektir. Anlam taşıması değer ile Ahlak ve Değerler Eğitimi edilen şeyin niteliği ve bunların fark edilmesidir. Herhangi bir varlığa karşı duyulan sevgi, saygı, hoşgörü vb.’dir. Bu verilen değer insan olabilir. Hayvan olabilir veya bizim için önemli bir eşya ya da soyut varlıklar olabilir.”

“Değer, kişilerin, kültürel, din, toplumsal normlara verilen önemdir. Bir varlığa yüklenen iyi ya da kötü anlamdır. Çevremize veya kendimize karşı bakış açımız. Çevremizi anlamlandırma. Hayatta önem verdiğim, benimsediği, varlığıyla mutlu olduğum, maddî, manevî tüm buluntular. Bir şeyin birey için anlam taşıması, ifade ettiği anlam, verilen anlam, yüklenen anlam, verilen ölçü, mana, yargıdır. Önemli olması onun değerli bir şey olduğunu gösterir. Önemli, değerli, değere sahip olan demektir.”

“Değer, bizim için önemli olan, din, vatan, bayrak ya da yeri geldiğinde bir hat yazısı, yeri geldiğinde Süleymaniye Camii’dir. İnsanların, önem verdiği, saygı duyduğu duygu, düşünce ve oluşumlardır. Kur’an ve Sünnete uygun olan her şeye değer denir.”

“Dünya üzerinde var olan her şey bir değerdir. Değer, hayatta var olan birinin, bir olayın, bir eşyanın herhangi bir şeyin bizdeki yeridir. Bize kat-

tiği anlamdır. Her hangi bir varlığın, eşyanın veya bir şeyin bir insan için veya insanlar için önem arz etmesidir.”

“Değer, her insan için farklı şeylerdir. Farklı düzeyde tanımlanan bir kavramdır. Bir kişi için değersiz olan bir diğeri için değerli olabilir. Tamamen zihinsel bir duruma göre değişebilir. Bilgili biri için tarihi eserler çok değerli iken cahil birine hiçbir şey ifade etmemesi gibi. Sahip olduğumuz, bizi biz yapan olgulardır. Toplumların, uzun yıllar içinde oluşturduğu maddî ve manevî yapıtlardır.”

“İki tür değerden söz edilebilir. 1. Manevî değer 2. 'si ise maddî değer. Maddî değer denince bir malın ticarî ve genel geçer bir fiyatının olması, manevî değer ise kalben değerli olan şeylerdir. İnsanların doğru yaşamalarıdır. İnsanın bir kişiye veya nesneye duyduğu saygı ve sevgidir.”

Ankete katılan öğrencilerimiz”değer” kelimesinin tanımıyla ilgili olarak birbirinin ilgilerini ve eksik bıraktıkları yönleri tamamlar mahiyette bilgiler vermişlerdir. Bunların bir araya gelmesi hem değer tanımı zenginleştirmiş hem de değerler ile ilgili yeni bakış açılarının oluşturulmasına katkı sağlamıştır.

3. 2. Değerlerin Çeşitliliği Açısından Öğrencilerin Değerlendirmelerine Yönelik Bulgular

10 tane değer seçmeniz istenseydi, hangi değerleri seçerdiniz?

Öğrencilerin en çok üzerinde durduğu değerleri tespit edebilmek için kendilerine bir soru yöneltilmiş, öğrencilerimiz pek çok kavrama vurgu yapmıştır. Sadece 3 öğrencimiz soruya cevap vermemiştir. Öğrenciler, 195 değer ifade eden kavrama işaret etmiş, bunlardan en çok vurgulanan 3 kavram ise sevgi (31), saygı (29), ahlak (14) olarak gerçekleşmiştir. Vurgulan diğer değer ifade eden kavramlar ve tekrar edilmiş sayılarının dağılımı:

Âdil olma 1, adâlet 5, Allah 4, Allah'a karşı itaat 1, ahlak 14, ahlaki değerler 5, ahlaklı olmak 1, aile 7, ailem 2, aile bağları 1, aile sevgisi 1, ailevî değerler 1, akıl (akıl yoluyla her türlü şeye verilen insana özgü değerlerdir.)1, akıllılık 1, akraba 1, akrabalık 1, alacağım meslek 1, amel edilen ilim 1, ana 1, anne-baba1, annem 1, arkadaş 1, arkadaşlık 4, aşk 2, Ayasofya 1, baba 1, bağlılık 2, bakış açısı 1, barış 5, başarı 1, bayrak 1, bayrak sevgisi 1, bilgi 2, bilgili olmak 1, bilimsel değerler 1, birey 1, birlik 1, bitkiler 1,

bölümüm 1, bütüncül olmak 1, câmiler 2, cesaret 3, cesurluk 1, cömert 2, cömertlik 4, çalışkanlık 3, davranış 1, dayanışma 1, değer 1, diğerkamlık 3, din 3, dinî değerler 6, doğa 2, doğruluk 8, doğru sözlü olmak 1, dostluk 11, düğün 1, dürüst 2, dürüstlük 13, ecdat 1, edep 3, eli açık 1, eli açık olmak 1, eşyalarım 1, emeğe saygı 1, emanet 1, emanete saygı 1, empati 1, erdem 3, erdemli 1, eş 1, etik değerler 3, faydalı olmak 1, faziletli olmak 2, fedakarlık 2, fetanet 1, geçmiş 1, gelecek 1, gelenekler-görenekler 1, görgü kuralları 1, güler yüzlü 1, güler yüzlülük 1, güven 9, güvenilirlik 1, güvenilir olmak 2, gurur 1, güzel ahlak sahibi olma 1, hadis 1, hadisler 1, hak (insan-kadın erkek) 1, hakkaniyet 1, hassasiyet 2, hayvanlar 1, hayırlı evlat 1, Hz. Ebu Bekir 1, Hz. Muhammed (s. a. s.) 1, hoşgörü 18, hoşgörülü olmak 1, huşu 1, huzur 5, huzur vermek 1, ibadet 1, ihlâs 1, ihsan 2, ilim 1, iman 4, inanç 3, inançlarım (dinî) 1, insan 2, insana saygı 1, insanî değerler 2, insanlık 2, insan sevgisi 1, itibar 1, iyi 1, iyilik 3, kâinat 1, karakter 1, kardeş sevgisi 1, kardeşlik 6, kin olmayan bir dünya 1, kişisel değerler 1, kulluk 1, Kur'an 6, kültürel değerler 2, maddî değerler 1, manevilik 1, manevî değerler 4, maneviyat 1, mantık 1, masumiyet 1, memleketim 1, menfaatten uzaklık 1, merhamet 3, merhametli 2, merhametli olma 1, milletim 1, millet sevgisi 1, millî değerler 3, muhafazakâr 2, mutluluk 3, mutluluk vermek 1, namus 2, okul 1, okumak 1, öğrenme 1, özgürlük 2, özveri 1, özverililik 1, peygamber 4, peygamberimiz 1, sabır 3, sabırlı olmak 1, sabır göstermek 1, sadâkat 10, sadık olmak 1, sağlık 2, Salih amel 1, samimiyet 7, sanat eserleri 1, saygı 29, saygılı olmak 1, selam vermesi 1, sevdiğim, varlığıyla mutlu olduğum insanlar 1, sevgi 31, sıcakkanlılık 1, sırdaşlık 1, sorumluluk 9, sorumluluk bilinci 1, sosyal çevre 1, sosyal değerler 3, sünnet 1, sünnetler 1, şâhit 1, şefkat 3, şeref 1, şükür 1, özgürlük 1, tabiat olayları 1, tarihimiz 1, tasavvuf 1, tebessüm 1, teknoloji 1, temizlik 2, teslimiyet 1, topluma hizmet edenler 1, toplumsal değerler 2, toplumsal huzur 1, tutarlılık 1, vakar 1, vatan 4, vatanım 1, vatan bütünlüğü 1, vazife 1, vefa 2, verilen sözü tutma 1, vicdan 5, vicdaniyet 1, vicdanlı olma 2, yardımlaşma 1, yardımsever 2, yardımseverlik 8, zararsız olmak 1.

3. 3. Değerler Eğitimi Tarihi Açısından Öğrencilerin Değerlendirmelerine Yönelik Bulgular

Brahma Kumarissizce Değerler Eğitimi niçin başlatmış olabilir? sorusu sorulmuş, öğrenciler: “İnsanlık tarihinden beri bu eğitimin yapıldığını ancak Brahma Kumaris bu eğitimi sistematize etmiş ve farkındalık meydana getirmiştir.” cevabını vermişlerdir.

1-Brahma Kumaris, sizce Değerler Eğitimi niçin başlatmış olabilir?

“Değerler, ilk insan ve atamız Hz. Âdem’den bu yana her zaman var olan şeylerdir. Bence Değerler Eğitimi, insanlığın oluşumuyla başlamış ayrıca bunu sistematik hale getiren Peygamber Efendimizdir. (s. a. s.) Bu kişi insanlığın refahı için başlatmış olabilir. Değerler insan ilişkilerindeki güzel ve bağlayıcı unsurlardır. Bu yüzden ben Brahma Kumaris adlı kişinin Değerler Eğitimi’ni başlattığını düşünmüyorum çünkü bu değerler baştan beri öğrenilip, öğretilip yaşanan şeylerdir. Dünyada toplumun gitgide değerlerinden kopması, insanlıktan çıkması ve kendi insanî değerlerini kaybetmeye başlaması üzerine insanlara Değerler Eğitimi verildiğini düşünüyorum. Toplumda olması gerekli değerlerin önemi ve değerini olması gerektiği şekilde düşündüğü için olabilir. Toplumu iyiliğe yöneltmek, toplumu helake sürükleyecek şeylerden uzaklaştırmak için değerler eğitimi başlatmıştır. Değerin değersizleşmemesi için, ihtiyaç gördüğü için, kişinin değerlerinin farkında olmasını istemiş, bu yönde görmüş olduğu eksiklik üzerine, gereken önemin verilmesi, değerlerin farkına vardırabilmek, hayata bakış açımızı geliştirmek, bir şeylerin ifade ettiği değerlerin farkına varılmasını sağlamak için başlatmış olabilir.”

“Değerler, insan ve toplum hayatı için önemlidir. Bu eğitimin toplumu iyileştirici özelliğe sahip olacağı düşüncesiyle başlatmış olabilir. İnsanların, kendine yakışır şekilde yaşayabilmeleri için, insanların hayata karşı motivasyonunu artırmak için, onların yaşama eyleminin dışında inançları benimseyip özümstedikleri her şeyinde önemli olduğunu belirtmek, bireyin iyi bir insan olması ve değerlerini bilmesi ve öğrenilmesi, insanlara değerler hakkında bilgi vererek, onların bu değerlere sahip olmalarını sağlamak, insanların zaten içinde var olan değerleri fark etmesi, değerleri geliştirmesi açısından, insanî değerlerin daha iyi anlaşılmasını sağlamak ve bu konuda insanları bilinçlendirmek, toplumsal huzuru sağlamak için başlatmış olabilir.”

“Gün geçtikçe bozulan insanlığın, yeniden vicdanına dokunmak için olabilir. İnsanlığın değerlerine olan saygısını, onları benimsemesini kaybettiğinden ötürü. Dünyada devam eden düzeni iyileştirme amaçlı olabilir. İnsanların ihtiyacı olduğunu düşündüğü için olabilir. Zaman ilerledikçe insanlar gitgide değerlerini kaybetmeye başlamıştır. İnsanların bunun farkına varması ve değerlerine sahip çıkmasını sağlamak için olabilir. İnsanları, değerleri önemsemesi, bu değerleri yaşamaları ve yaşatmaları için başlatmış

olabilir. Toplumdaki değer bilincinin oluşmasının gerekliliğini hissettiği için, değişen, gelişen tekrarlarıyla değerlerimizi kaybetmeyi engellemek amaçlanmış olabilir. Para (Money) amacıyla başlatmıştır.”

Öğrencilerimize Değerler Eğitiminin Tarihi ve Dünyada ilk sistematik olarak Değerler Eğitimi başlatan Brahma Kumaris’in niçin böyle bir Eğitimi başlatmış olabileceği, kendisinden önce böyle bir eğitimin yapıp yapılmadığı ile ilgili Değerler Eğitimi’nin tarihiyle ilgili bilgilerini tespit ve Değerler Eğitimi başlatan Brahma Kumaris’in niçin böyle bir eğitimi başlatmış olabileceği? Sorusuna cevap aradığımız için kendilerine bazı sorular yöneltilmiş, öğrencilerimiz, bu sorulara bilgiden ziyade yorumlarla cevap vermişlerdir. Bir öğrencimiz:“*O kim?*”, bir başka öğrencimiz:“*Bilmiyorum.*”cevabını vermiş, 13 öğrencimiz ise soruya cevap vermemiştir. Brahma Kumaristen önce böyle bir eğitimin yapıp yapılmadığına dair sorumuza, bazı öğrencilerimiz:“İnsanlık tarihinden beri bu eğitimin yapıldığını ancak Brahma Kumaris bu eğitimi sistematize etmiş ve farkındalık meydana getirmiştir.”Cevabını vermişler, 1 öğrencimiz ise:“*Konuyla ilgili bilgisi olmadığı için yorum yapmadım*” ifade etmiş, 21 öğrencimiz, soruya cevap vermemiştir.

2-Sizce Brahma Kumaris’ten önce Değerler Eğitimi yapılmamış mıydı?

“Bilmiyorum. Belki de yapılmıştır.” “Yapılmış olabilir.” “Tabii ki.” “Mutlaka yapılmıştı. Yapılmıştır. Sistemli de olsa yapılmıştır. Fakat bu sistemli bir öğretim olmamıştır.” Bunu dile getirmek ve çalışma yapmak daha değerlidir. Bence Değerler Eğitimi, insanın var olmasından itibaren oluşmuştur. Daha önce de değerler eğitimi yapılmıştır. Ama Brahma Kumaris, bunları sistemleştirmiştir. Ahlak, kültür birer değer aktarımıdır. Kuşaklara örf, âdet oldukça Değerler Eğitimi var olmuştur. Tabii ki kişisel olarak ya da küçük toplumlarca yapılmış olabilir fakat bilimsel ya da sistemli olmamıştır. Değerlerin varlığı açık fakat eğitimi yapılmamış olabilir. Bu konuda bilgim yok. Eğitim yapılmadığı için değerler yok sayılamaz. Kesin bilgilere sahip olamadığımız için bilemiyoruz. Bilimsel olarak ele alınmamış olabilir. Yani başlı başına bir başlık olarak ele alınmamıştır.”

“Değerler Eğitimi gerek kültür/gerekse toplum vesilesiyle gerekse dil ile nesilden nesle aktarılmaktadır. İnsanın yaratılışından itibaren vardır. Fakat ders halinde okutulmamış olabilir. İlk insandan [Hz. Âdem’den (a. s.)] bu yana değerler vardır. Dinimizin geçmişteki değerler eğitiminden bahseder. Hz. Muhammed de din eğitimi verirken insanlardaki değerlerden

bahsetmiş ve bu konuda insanları eğitmeye çalışmıştır. İnsanlığın başlangıcıyla ilk peygamberden son peygambere kadar Değerler Eğitimi yapılmıştır. Özellikle peygamberlerle insanların belli değerler kazanması veya kendi değerlerinden uzaklaşmış insanların özlerine dönmesi sağlamaya çalışılmıştır. Hz. Âdem’den bu yana peygamberler insanlara Değerler Eğitimi vermiştir.”

“Değerler Eğitimi, mutlaka yapılmıştır. Fakat belli bir disiplin ya da ders boyutuna gelmemiş olabilir. Kim olduğunu bilemem ama insanın olduğu her yerde Değerler Eğitimi mutlaka vardır. İnsanın doğuştan getirdiği fitratında olan değerleri olabilir. İslam’ın ilk yıllarından itibaren Değerler Eğitimi verilmiştir. Dünyanın son dönemlerinde yabancıların yaptıkları faaliyetler görüldüğü için Brahma Kumaris’in çalışması kabul görmüştür.”

İnsanın toplumda nasıl insanca yaşaması gerektiğini açıklar. İnsanların doğumuyla değerler eğitimi başlar. Önceleri sadece plan, programa dâhil değildi. Yani biz değerleri ailemizden öğreniyoruz.

3. 4. Ahlak ve Değerler Eğitiminin Okutulup Okutulmaması Açısından Öğrencilerin Değerlendirmelerine Yönelik Bulgular

1-Üniversitelerde “Ahlak ve Değerler Eğitimi Dersi” okutulması gerekli midir? Niçin?

“Değerler Eğitimi dersi verilmesi ahlaki değerleri öğretmek içselleştirme açısından tabii ki önemlidir. Ahlak ve Değer, insanı insan yapan unsurları bizlere anlatır. Eğitimin yalnızca yeni şeyler öğrenmekten ibaret olmadığını var olan değer ve ahlakın bozulmuşsa iyileştirilmesi yoksa kazandırılması ya da en iyisini kazandırmak gibi hedef gösterir. Üniversite çağına gelmiş her gencin bir takım değerlerden haberdar olması ve bu değerlere karşı sorumlu olması gerekir. Üniversiteler, Ahlak ve Değerlerin en fazla yozlaştığı yerler. Bu yüzden gençlerin Ahlak ve Değerlerine uzaklaşmaması için üniversitelerde böyle bir ders olmalıdır. Sahip olduğumuz değerlerin bilincine varmak için faydalı olmaktadır. Üniversite dönemi buhranlı olduğu için şarttır.”

“Günümüzde dünya tek bir ülke hâline geldi. Kendi değerlerimizi bilmek ve korumamız gerekir. Tabii ki başkalarının değerlerini de bilmek faydalı olur. Özgecan vakası gibi olayların bir daha olmaması için gereklidir. Ahlaklı ve değerlerine sahip çıkan bir nesle, gençliğe her neslin ihtiyacı vardır. *‘İllâ Edeb İllâ Edeb’* demişler. Beyinler daha bulanmamış, eğitilebilir

durumdayken, eğitmek adına bir başlangıç olabilir. Ama bu dersi keşke ortaokulda, lisede verebilselerdi daha etkili olsaydı.”

“Yetişkin bireylerin ahlaki yapısı ve değerler eğitimi olmalıdır ki farkındalık yaratılabilsin. Tabii ki Ahlak ve Değerler Eğitimi bilinçlenme açısından verilmesi gereken bir derstir. Gençlerin su misali çekilen yere gitmesi ürperticidir. Üniversiteden sonra evlenmeye niyetlenen bireylerin çocukları için de bu eğitim gerekir. Bizim için değerli olan “değer”lerin farkına varıp düşünmemizi onlara verdiğimiz değerlerin ne kadar olduğunu sorgulatıyor.”

“Örneğin bir mühendisin insan yararına çalışması, doktorun, hastasını taciz etmemesi; mimarın, bina yaparken çevreyi düşünmesi ve malzemeden çalmaması için gereklidir. Toplumun değerlerini muhafaza etmek için gereklidir.”

“İnsanların daha çok bilgilendirilmesi için gereklidir. İnsanlar, Ahlak ve Değerler Eğitimi daha kapsamlı bilmelidir. Belli bir yaşa gelmiş birey ahlakın ne olduğu nasıl ahlaklı olunabileceğini, değerlerin neler olduğunu ve önemini bilmesi gereklidir.”

“Değerlerin yozlaştığı, sömürüldüğü günümüzde bu eğitim her kademede verilmelidir. Sistematik ve daha etkin ve kalıcı bilgiler için bu dersin okutulması gereklidir. Üniversiteye kadar böyle bir ders verilmiyor. Dolayısıyla da okutulmalıdır. Bu eğitimi veren üniversitelerde öğrencilerin sosyal, ekonomik, eğitim vb. kendini geliştirdiğini görüyoruz. Üniversiteye gelen her öğrenci bu değerlerin farkında değildir. Öğrencilerin bu dersi alması ve gelecek nesillere de öğretmesi gerekir.”

“Üniversiteye gelen bireylerin mezun olduktan sonra özellikle çağımızın en büyük sorunu olan Ahlak ve Değerlerimize sahip çıkmaları açısından çok önemlidir. Her bölümün bu dersi alması lazımdır. İnsanlığın bir artısıdır. Toplum düzeni için gereklidir. Her bölüme okutulmalıdır. Sadece İDKAB ile sınırlı kalmamalıdır.”

“Dönem ve yıllar değiştikçe insanlar ahlaki ve değerleri unutmakta. Böyle dersler sayesinde insanlar unuttukları değerleri hatırlayıp, pekiştirebilir. Daha detaylı bilgi sahibi olunabilir.”

Öğrencilerimize Üniversitelerde “Ahlak ve Değerler Eğitimi Dersi” okutulması gerekli olup olmadığı sorulmuş, öğrencilerimiz üniversitelerde her bölümde bu dersin okutulmasının ve zorunlu olması gerektiğini, bir öğrencimiz ise bu dersin içeriklerinin diğer derslerde de bulunması gerektiğini ifade etmişlerdir. Bir öğrencimiz ise: “Gerek yok. Bu dersi anne ve baba

ailede veremezse üniversitede anlam ifade etmez. Toplumsal olarak bu değerler aktarılmalı üniversite için çok geç kalınmış bir ders, bu yaşa kadar olmadıysa...” yorumunu yapmış, iki öğrencimiz soruya cevap vermemiştir.

2-Değerler Eğitimi Dersi aldınız mı? Hangi okulda/üniversitede bu dersi aldınız?

“Bartın Üniversitesi Eğitim Fakültesi’nden aldım.” “Aileden aldım okulundan almadım.” “Bu dönem alıyoruz.” “Bu dönem alacağız.” “Ortaokul veya Lisede bu dersi almadım.” “Bartın Üniversitesi’nde ilk defa alıyorum.” “Bu alanla ilgili Ahlak Felsefesi Dersini aldım.” “Yeni yeni alıyorum.” “Almadım ama çok katkısı olacağına inanıyorum.”

3-Ahlak ve Değerler Eğitimi Dersi aldıysanız sizlere hangi yönlerden katkı sağladı?

“Sanırım faydası çok olurdu. Bugün belki de değerlerimizi unuttuk. Ahlakta bozulmalar gerçekleşti. Bunun eğitimini almış olsaydım çevreme daha da faydalı olurdu. Genel ahlak kuralları hakkında fikir sahibi olabilirdim. Ahlak ve maneviyat açısından değerlerimize ve ahlakımıza sahip çıkmamızı sağlar. Bildiklerim yanında bilmediklerimi öğrenmeme yardımcı oldu. Az da olsa ek bilgiler oluştu. Bildiğimiz konulardı zaten. Ama madde madde sayılacak kadar değil. Kendi eksiklerimizi farkına varmamıza vesile oldu. Değerler konusunda yeni bilgiler edindik. Sahip çıkmamız gereken değerleri önemini anladım. İnşallah öğretmen olduğumda da bu değerlerden bahsetmek istiyorum.”

“Benim için” değerli “*statüsüne girmeyen birçok şeyin değerli olduğunu anladım.*” Öncelikle tüm değerlerimizi başlıklarla öğrendik ve bunlarla ilgili hadisler gördük. Önem vermemiz gereken değerlerimizin bizim için ne derece etkili olduğunu gördüm, yaşantımda bu değerlere daha çok önem verdim. Etrafımdaki olaylara, kişilere ve daha birçok şeye değerini anlamaya çalışarak bakmaya başladım.”

“Almadığım için henüz bilemiyorum. Almadığım için bir katkı sağlamadı.”

Ahlak ve Değerler Eğitimi algısı ne kadar öğrencilerimizde bu dersi alıp almadıklarına bakılmaksızın bir algı oluşup oluşmadığını ortaya koymak için kendilerine bu soru yöneltilmiş, bazı öğrencilerimiz dersi almasına rağmen bazı yorumlar yapmışlar, bir öğrencimiz bu dersi aldığını ifade ettikten sonra: “*Her varlıkta bir değer olduğunu anladım, fark etmeye başladım.*” şeklinde yorumlamış, bir başka öğrencimiz ise: “*Farkında olmadığımız*

noktalarında aslında bir değer olduğunu fark ettik.” yorumunu yapmıştır. 28 öğrencimiz dersi almadıkları için cevap vermemiştir.

4-Değerler Eğitimi Programında Ahlak Eğitimi de yer almalı mıdır? Niçin?

“Evet. Yer almalıdır. Kesinlikle yer almalıdır. Mutlaka yer almalıdır. İkisi de topluma yön vererek, ışık tutacaklardır. İkisi de bir birini tamamlar. İkisi güzel bir bütünlük oluşturuyor. Değerler Eğitimi içinde Ahlak Eğitimi'nin yer almasının hiçbir sakıncası yok daha fazla yarar sağlar ve Değerler Eğitimi'ni tamamlar. Ahlak yer almazsa değer de olmaz.”

“Değerler eğitimi içinde Ahlak Eğitimi başlıca yer alması gereken bir konudur. Çünkü insanı insan yapan değerlerin başında ahlak gelir. Ahlak kavramı, değerlerin birçoğunu içermektedir. Bu kişinin ayrılması bile düşünülmezken Ahlak Eğitiminin Değerler Eğitimi içerisinde yer alması gerekir.”

“İkisini farklı incelemek iyi olur. Değerler eğitiminde de ahlak eğitimine değinilebilir. Toplumun önemli öğelerinden birisi Ahlak olduğu için Ahlak Eğitimi'nde ayrıca anlatılması gerekir. Ahlaki açıdan yozlaştığımızı düşünüyorum. Ahlaksız bir toplum veya birey değerleri anlama ve uygulama hususunda başarılı olamaz.”

“Bu iki konu birbirine bir zincirin halkaları gibi bağlıdır. Tek başlarına eksik kalırlar. Ancak ikisi bir arada olursa bir bütün olur. İkisi bir bütünlük içinde olabilir. İnsanların ahlak eğitimine ihtiyacı vardır. Çünkü toplumun düzelebilmesi için insanların Ahlak Eğitimi olmalıdır. Ahlak da bir değerdir. Bence en önemli değer ahlakıdır. Peygamberimizin (s.a.s.) bir hadisinde: “*Ben, sizin güzel ahlakınızı tamamlamak için gönderildim.*” söylemi bizim için ahlaka vermemiz gereken değeri hatırlatır.”

Öğrencilerimize Değerler Eğitimi içinde Ahlak Eğitimi'nin yer alıp almaması ile ilgili görüşlerini sorduğumuz soruya cevap verenlerin tamamı yer alması gerektiği ve birlikte verilmesi gerektiği konusunda görüş belirtmişler ve bu iki eğitimin birbirlerinin ayrılmaz parçası oldukları şeklinde yorumlamışlar, bir öğrencimiz ise soruya cevap vermemiştir.

3. 5. Millî ve Manevî Değerler Açısından Öğrencilerin Değerlendirmelerine Yönelik Bulgular

1-Millî değerler denilince hangi değerleri algılıyorsunuz?

Türk toplumunun yüzyıllar boyu süregelen kendine has değerleridir. Bu ülkede var olan değerlerdir. Vatanın, milletin ortak sahip olduğu, vatan

ve millet sevgisiyle alakalı, herkesçe benimsen değerlerdir. Millete özgü, önem verilen her şeydir. Öğrencilerimizin vurguladıkları millî değerler tekrar sayılarıyla şöyle sıralayabiliriz.

Âdet 1, Âdetler 1, Âdetlerimiz 1, Ahlak 1, Askerlik 1, Bağımsızlık 2, Bayrak 19, Bayrak Sevgisi 3, Bayrağını sevmek 1, Birlik olma düşüncesi 1, Bütün millete ait olan değerler 1, Çanakkale 1, Çoğulcu görüş 1, Destanlar 1, Dil 1, Dilimiz 1, Dil değerlerine saygı 1, Din 2, Din değerlerine saygı 1, Din Sevgisi 1, Eşitlik 1, Geçmişten kalan tarihî eserler 1, Gelenek-Görenek 4, Gelenekler 1, Hoşgörü 1, İnanış 1, Marş 1, İstiklâl Marşı 4, Kardeşlik 1, Karşılıklı haklara saygı 1, Koruma içgüdü 1, Kültür 1, Kutlama 1, Marş 3, Marşımız 1, Milli birlik ve beraberlik 1, Millî marşımız 1, İstiklal Marşı 4, Millet 8, Millet olabilme duygusu 1, Millet sevgisi 9, Milletini sevmek 1, Millî kahramanlar 1, Millî birlik ve beraberlik 1, Mîsâk-ı Millî 1, Örf 1, Özgürlük 1, Sakarya 1, Sarıkamış 1, Tarih 1, Tarih Birliği 1, Toplum olarak ortak düşünce ve davranışlar 1, Topluma karşı sorumluluk 1, Toprak 1, Tören 1, Sınırlarımız 1, Şehitler 1, Ülkü birliği 1, Vatan 15, Vatan sevgisi 5, Vatanseverlik 1, Vatan aşkı 1, Vatan Bütünlüğü 1, "Vatan (bir) bütündür parçalanamaz." 1, Vatan sevgisi 9, Vatani, milleti koruma, benimseme 1, Vatanına ve toplumuna karşı sorumluluk 1, Vatanın birliği ve bütünlüğü 1, Vicdan 1, Yardımlaşma 1, Yurt sevgisi 1, Yurtseverlik 1.

Her milletin, millî ve manevî değerlerinin yanında bizim de millî ve manevî değerlerimiz vardır. Bizi biz yapan ve tarih sahnesindeki yerimizi tayin eden değerlerin başında millî ve manevî değerlerimiz gelir. Öğrencilerimizin millî değerlerden vurguladıkları en çok Bayrak (19), Vatan (15), Vatan sevgisi ve Millet sevgisi (9) millî değer kavramlarıdır. Öğrencilerimiz, bu üç 3 millî değer yanında 69 millî değere de vurgu yapmışlardır. Öğrencilerimizin, millî ve manevî değerlerle ilgili görüşleri ve yorumları bu değerlerin ne kadar öğrenilmesi, benimsenmesi ve korunması konusunda önemli ipuçları vermektedir.

2-Ahlak ve Değer Eğitimi Müfredatında Millî Değerlerden hangileri yer almalıdır? Niçin?

Öğrencilerimizin büyük çoğunluğu, Ahlak ve Değer Eğitimi Müfredatında Millî Değerlerden hangilerinin seçilebileceği sorulmuş, bir öğrenimimiz: "*Hiçbiri olmamalı. Ümmet Bilinci olmalıdır.*" Yorumunu yapmış, iki öğrencimiz: "Hepsi" demesine rağmen hepsinden kasıtlarının hangi değerler olduğunu açıklamamış, En çok vurgulanan 3 millî değer Vatan sevgisi 12, Vatan 6, Millet sevgisi 6 yanında 50 millî değere de vurgu yapılmış, 9 öğ-

rencimiz ise bu soruya cevap vermemiştir. Vurgu yapılan milli değerler ve tekrar ediliş sayılarının dağılımı:

Âdetlerimiz 1, Ahlak 1, Aile Sevgisi 1, Askerlik 1, Bağımsızlık 1, Bayrağımız 2, Bayrak 10, Bayrak sevgisi 3, Birlik olma düşüncesi 1, Birlik ve beraberlik oluşturabilme bilinci 1, Bütünlük 1, Çanakkale 1, Destanlar 1, Dil 1, Dil birliği ve beraberliği 1, Dil Değerleri 1, Din 1, Din Sevgisi 2, Dinî değerler 2, Eşitlik 1, Ezan 1, Gelenek-Görenek 2, Gelenekler 1, Hepsi 2, Hoşgörü 3, İstiklal Marşı 1, İstiklâl marşımız 1, Kültür 1, Marş 4, Millî Marş 1, İstiklâl Marşı 1, Millet 3, Millet sevgisi 6, Millî kahramanlar 1, Örf 2, Savaşlar 3, Saygı 3, Sevgi 1, Sorumluluk 1, Sorumluluk Bilinci 1, Şehitler 2, Tarih 1, Tarih bilinci 1, Ülke sevgisi 1, Vatan 6, Vatan bilinci 1, Vatan sevgisi 12, Vatan toprakları 1, Vatanın birliği ve bütünlüğü 1, Vatanın bölünmez bütünlüğü 1, Vatanını sevme 1, Vicdan 1, Özgürlük 1.

3-Manevî değerler denince hangi değerleri algılıyorsunuz?

Öğrencilerimiz, bu soruya da yine birbirinin bilgilerini tamamlayan ifadeler ve tanımlarla cevap vermiş, 4. sınıflarda Ahlak ve Değerler Eğitimi derslerinde vurguladığımız manevî değerlerin 3. sınıf öğrencilerimiz de ön plana çıktığını tespit ettik. Öğrencilerimizin en çok vurguladıkları 3 değer Sevgi 13, Saygı 9, Dinî Değerler 4 olmakla birlikte 70 manevî değere de vurgu yapmış, 2 öğrenci ise bu soruya cevap vermemiştir. Öğrencilerimizin vurgu yaptığı değerler ve tekrar ediliş sayılarının dağılımı:

Ahlak 7, Ahlakî değerler 2, Amel 1, Allah 2, Allah'a karşı kulluk 1, Allah sevgisi 2, Amel 1, Anlayış 2, Anne 1, Baba 1, Bütünleşme 1, Câmi 2, Din 3, Dinî Değerler 4, Dinî Değerlerimiz 3, Dinî görevlerimiz 1, Güleriyüz 1, Din 1, Dinin koyduğu ilkeler 1, Doğruluk 1, Dostluk 1, Dua 2, Dürüstlük 1, Edeb 1, Evliya sevgisi 1, Ezan 1, Ezana duyulan saygı 1, Gelenek 2, Görenek 1, Güleriyüz 1, Güvenirlik 1, Güzel ahlak 1, Güzellik 1, Hadis 1, Hayâ(Utanma) 1, Hoşgörü 9, İbadet 5, İbadetler 1, İman 3, İnanç 3, İnsanlık 2, İyi niyet 1, İyilik 4, Kâbe 2, Kardeş 1, Kişiye ait değerler 1, Kardeşlik 2, Kur'an 2, Kur'an'a duyulan saygı 1, Kültür 1, Merhamet 2, Millet sevgisi 1, Muâmelât 1, Muhafazakârlık 1, Mürşid ziyareti 1, Namaz 1, Namus 1, Peygamber 1, Peygamber Efendimiz 1, Peygamber sevgisi 1, Samimiyet 3, Saygı 9, Sevgi 13, Sıla-i rahim 1, Sorumluluk 1, Sorumluluk bilinci 1, Sünnet 1, Şefkat 1, Oruç 1, Tefekkür 1, Teslimiyet 1, Tevazu' 1, Tevekkül 1, Ukubât 1, Umutlu olmak 1, Vatan sevgisi 1, Vicdan 2, Yaratana duyulan sevgi 1, Yardımlaşma 1, Yardımseverlik 3.

2-Ahlak ve Değerler Eğitimi Müfredatında Kutsal Kitaplarda geçen konulardan seçki yapılmalı mıdır? Niçin?

“İnsan yaşamını düzenleyen şeylerin başında geliyor. Ahlak ve değer konusunda tam olarak bilgilenmek istiyorsak neyin, nasıl olduğunu bilmemiz gerekli. En çok geçen konular daha önde tutulabilir. Derse daha yardımcı olur. Derece açısıyla üzerinde durulması gereken, bilinmesi mecbur görünen konular unutulup, giderilmesini engellemek adına yapılmalıdır. Kişilere inandığı dinlerin Ahlaki değerleri öğretilmelidir. Biz sahip olduğumuz değerlerin kutsal kitaplardaki seçkilere bakarak öneminin farkına varabiliriz.”

“Ahlak ve değer gibi hususlarda kutsal kitaplar çokça bahsetmiş ve önem göstermiştir. Allah’ın beyitleri (ayetleri) her konuda yol göstericidir. İnsan hayatını kolaylaştırmak, kullanım kılavuzu olarak benimsemek adına önemli bir noktadır.”

“Peygamberimiz, güzel ahlaki tamamlamak için gelmiş, amacı belli. Onun ahlaki ile ahlaklaşmaya çalışmak gerekir. Peygamberimizin güzel ahlaki Kur’an’dı. Kur’an’dan konu olmayacaksa ne anlamı var?”

Öğrencilerimiz, Ahlak ve Değerler Eğitimi Müfredatının oluşturulmasında kutsal kitaplardan özellikle de Kur’an-ı Kerim’den seçki yapılabileceğine vurgu yapmış, 4 öğrenci soruya cevap vermemiştir.

3-Konfüçyüs, Buda gibi milyonlarca insanı etkilemiş ve öğretileri hâlâ da etkili olan zatların sözlerinden Ahlak ve Değerler Eğitimi’nde yararlanılmalı mıdır? Niçin?

Öğrencilerimize Ahlak ve Değerler Eğitiminde ahlaki öğretileriyle milyonlarca insanı etkilemiş hala da etkilemeye devam eden Konfüçyüs ve Buda gibi dinî liderlerin öğretilerinden yararlanılıp, yararlanılamayacağı ile ilgili görüşlerine başvurduğumuz gençlerin büyük bir kısmı bu gibi liderlerin de öğretilerinden yararlanılabileceğini ifade edip değerlendirmeler yapmışlardır. Bir öğrencimiz: “Kesinlikle hayır.” diyerek bunlardan istifade edilmemesi gerektiğini ifade etmiş, ancak niçin istifade edilmemesi gerektiğine dair bir gerekçe de belirtmemiştir. Başka bir öğrencimiz ise:”Hz. Muhammed’in (s.a.s.) sözleri yeterlidir.” demiş, bir başka öğrencimiz:“Hayır. Peygamberimizin (s.a.s.) bize öğrettikleri yani sünneti zaten hepsinden daha kapsayıcı ve iyidir.” demiş, bir başka öğrencimiz: “Bence yararlanılmamalıdır. Ahlak adı altında kişilere başka dinlerin empoze edildiğini düşünüyorum.” demiş, bir başka öğrencimiz: “Gerek yok. Çünkü biz Pey-

gamberimizin hadislerini bile öğrenirken o kadar hadis senetleri tutuyoruz. Hâlâ O'nun sözlerini şüpheli bulan var. Sonra gidip hiçbir senedi olmayan, doğruluğu kesin olmayan şüpheli o şahısların o sözleri söylediğinin kesin delili yok." Demiş, bir başka öğrencimiz de: "İslam bilginlerinin de görüşlerinden de yararlanılmalıdır." Demiş, bir başka öğrencimiz: "Tüm insanlara, ulaşılması açısından yararlanılabilir." Bir başka öğrencimiz: "Sadece onlardan yararlanılmamalıdır. Değerlerden bahseden tek o insanlar yoktur. Gazalî gibi düşünürlerden de yararlanılmalıdır. Mevlânâ, Yunus Emre gibi önemli zatlardan da yararlanılmalıdır." Diyerek yorum yapmış, 12 öğrencimiz ise bu soruya cevap vermemiştir.

"İyi bir örnek olması açısından önemlidir. Çünkü toplum içinde yasa-ya örnek olan kişilerdir. İnsanları, iyiliğe, güzelliğe götürecekse yararlanılmalıdır. Düşünürler, önemli. Topluma mal olmuş insanlar, iyi-kötü yönüyle değerlendirilmeli. Onlar, bu konunun yetkin isimleridir ve pek çok araştırmayı yapmış, bilgiyi çeşitlendirmişlerdir. Bunların peygamber olarak gönderildiği ihtimali kafamda bulunmaktadır."

"Farklı bakış açıları farklı düşünceleri, farklı düşünceler de birbirilerine saygıyı öğretir. Bu insanların doğru düşünceleri de var. Bunlar kullanılabilir. Bizim için kişiler değil, fikirler önemlidir. İnsanlık için birkaç değer yoktur. Birbirleriyle bağlantılı değerler o kadar çok ki bunların bilinmesinde bence sakınca yoktur. Bazı değerler, evrenseldir. İslam bilginlerinin de görüşlerinden de yararlanılmalıdır."

"Bu kişiler kapsayıcı öğretilerde bulunmuşlardır. Bu kişilerden faydalanmamız gerekir. İçlerinden İslâm'a uygun olanlar kullanılabilir. Tutarlı olan her sözden istifade etmek gerekir. Hayata dair söyledikleri kullanılabilir. Önemli düşünürlerdir. Onlar bilgi deryasında yüzen ama hiçbir şey bilmediğini söyleyen alçakgönüllü insanlardır."

"Bir konu hakkında görüş sahibi olmamız için o konuda bu zamana kadar var olan görüşleri bilip onları objektif bir şekilde değerlendirerek algılamamız gerekir. Ahlsız, değersiz bir insanın insan kategorisine almak olanaksızdır. Bunlar ışığında bilgimiz daha da artacaktır. Bu konuda titiz çalışılmalıdır. Bu insanlar, felsefi görüşleriyle toplumları etkilemişlerdir. Ayrıca Ahlak ve Değerler hususunda çok özel öğretileri vardır. Ne ifrattan ne tefritten bakmak lâzım. İtidalde bulunduğu müddetçe bilge adamların, sözlerinden yararlanılabilir. Din-i İslâm'a karşı herhangi bir tezat yönü yoksa yararlanılmalıdır."

3. 6. Öğrencilerin Eğitim Fakültesi İDKAP Bölümünde Ahlak ve Değerler Eğitiminin Okutulup Okutulmaması Üzerine Önerilerine Yönelik Bulgular

1-Sizce Bartın Üniversitesi Eğitim Fakültesi İlköğretim Din Kültürü ve Ahlak Bilgisi Eğitimi Bölümü'nde Ahlak ve Değerler Eğitimi Dersi okutulmalı mıdır? Niçin?

“Evet. Tabii olabilir.” “Okutulmalıdır”. Gereklidir.” Kesinlikle. Her açıdan çok gereklidir.” “Tabii ki de okutulmalıdır.” “Her dersin katkısının olduğunu düşünüyorum. Bizim bölümümüzle ilgili ders, konu olduğunu düşünüyorum.” “Kesinlikle gerekli olduğunu düşünüyorum.” “Bölümümüz buna çok uygundur. Elbette ki okutulmalı.” “Adı üstünde Din Kültürü ve Ahlak Bilgisi Bölümünde bu dersin verilmemesi büyük bir eksiklik olurdu.” Peygamber Efendimizin dediği gibi: “*Ben güzel ahlakı tamamlamak için üzere gönderildim.*”² Bu söz söylenmişse bu konuda eğitim elbette almalıyız. Örnek bireyleriz, öğretmenleriz biz. “*Ağaç, yaş iken eğilir.*” Çocuklarına bu eğitimi vermeleri için her anne, babaya da okutulmalıdır.”

“Ahlaki, millî, manevî değerler hakkında bilgi sahibi olmamıza yardımcı olur. Bölüm yönüyle bu derse ihtiyaç var. Bu ders, bir tek bu bölüme değil başka bütün bölümlere de okutulmalıdır. Okudum. Faydasını da aldım. Ahlak ve Değerler Eğitimi, bu bölüm kapsamında kalmasa da okutulmalı. Bütün bölümler, ahlak açısından eğitilmeli. Bu dünyayı kurtarmak, ahireti kurtarmak görevimizdir. Ahlakı bu insanlar toluma dağıtacaktır.”

“Herkesin ahlaki değerlerine saygı açısından önemlidir. Bizim içimizde bile ahlaktan, değerlerden, eğitimden yoksun kişiler var. Çünkü okul hayatında veya ailede bazı konularda değerleri içinde tam oluşturamamıştır. Rahat bir ortamda not kaygısı olmadan ve uygulamaya yönelik olmalıdır. Ben, bu dersi alan biri olarak faydalarının bilincine vardım. Bana çok katkısı oldu.”

Öğrencilerimiz, Ahlak ve Değerler Eğitiminin sadece İDKAB Eğitimi Bölümü öğrencileri için değil Üniversitenin diğer bölümlerinin de bu dersi zorunlu olarak alması ve bu dersin her kademede verilmesinde hem fikirdirler. Okuyanlar da bu dersin faydasını gördüklerini ifade etmişlerdir. Sadece 2 öğrencimiz bu soruya cevap vermemiştir.

² Malik b. Enes, *el-Muvatta*, Husnu'l-Huluk, 8.

2-Bartın Üniversitesi Eğitim Fakültesi İlköğretim Din Kültürü ve Ahlak Bilgisi Eğitimi Bölümü Öğrencilerinde “Değerler Eğitimi Algısı” adlı projemize katkı olabilecek görüşleriniz var mıdır?

Öğrencilerimizin çoğunluğu bu soruya böyle bir projenin yararlı olabileceğini, bir öğrencimiz ilkokul öğrencilerine ve ailelerine de bu çalışmanın yapılması gerektiğini, bir başka öğrencimiz ise Üniversitemiz genelinde hatta ülkemiz genelinde çeşitli üniversitelere uygulanması gerektiğine inandığını ifade etmiş, bazı öğrenciler soruya: “*Yok, şu an için bir fikrim yok.*” “*Maalesef,*” “*Hayır*” gibiyorum yaparken, 22 öğrencimiz bu soruya cevap vermemeyi tercih etmiş, niçin cevaplamadıkları ile ilgili de bir yorum yapmamışlardır.

Evet olabilir. Okutulmalıdır. Çünkü bizim alanımızın da içinde olduğu bir konudur. Konusu “Gençlik” ile alakalı olabilirse faydalı olabilir. Yani gençlere hitap ederse faydalı olabilir. Önce üzerinde düşünülmelidir. Bu konuda önemli görüşleri ve bilgisi olan kişiler, profesörler getirilerek panel, konferans düzenlenebilir. Birlik beraberliğe vurgu yapılabilir. Dinî, siyâsî görüşü ne olursa olsun birlikte yaşayabileceğimiz vurgulanabilir. Bir düşünce insanları değiştirebilir. Fikri değiştirir. Dünyayı değiştirir. İnsanlar üzerinde deneyler yapılmalı. Örneğin bir koca karısını döverken oradan geçen herhangi bir insanın bu olaya nasıl tepki verdiği gizli kamerayla çekilebilir. Ya da kışın sokakta üşüyen bir çocuğa insanların nasıl davrandığı izlenebilir.

Ahlak ve Değerler Eğitimi bir bölümü değil tüm üniversiteyi kapsamalıdır. Bu dersler hocalara da okutulmalıdır. Değerlerin hatırlatılması adına çevreye örnek olabilecek davranış oluşturulması sağlanmalıdır. Bir şeyler yapmaya çalıştıkça, azmettikçe, düzenlemeye çalıştıkça gelecek nesillerde içimizden gelecektir. Çalışmaktan, öğretmeye çalışmaktan vazgeçmemeliyiz. Öncelikle birbirimize saygı duymayı öğretmeliyiz. Bu projeyi geniş kitlelere ulaştırmak gerekir. Bu çalışma, ilkokul öğrencilerine, ortaokul öğrencilerine, lise öğrencilerine ve ailelerine de yapılmalıdır.

Başarılı bir anket olmuş sadece bizim bölümde yapılmamalı, üniversitenin genelinde yapılabilir. Bunu gereksiz görenlere bir kanıtlayın istiyorum gerekliliğini. Bu proje, üniversitemiz genelinde hatta ülkemiz genelinde çeşitli üniversitelere uygulanmalıdır. Teoride kalmasın, uygulama da yapılırsa daha kalıcı olur. Proje güzeldi fakat bu kadar uzun olması sıkıyor, son sayfalarda cevaplarımı yazıya dökerken fazla özenmediğimi itiraf etmek

istiyorum. Değerlerimizin hatırlatılması açısından teşekkür ederiz. Anket ve proje gerçekten çok güzel. Yeterince başarılı bir proje olmuş. Bu projeye yönelik programlar düzenlenebilir.

Bu değerleri yaşatmalı ve yaşayarak örnek olmalılardır. Hocalarımız, en iyisini bilir ve uygular. Her şeyden önce insan olabilmeyi başarmalıyız. Daha sonra insana insan gibi muamele etmeyi öğretmeliyiz. Sonuçta “Din ve Ahlak” öğretmeni olacaklar. Sevgi, saygı, diğer gâmlık, Allah inancı kesinlikle çocuklara aşılması lazım. Hoşgörü, dostluk, samimiyet gibi değerlerden bahsetmek insanlara fayda sağlayacaktır. Dersler ile sınırlı kalmamalıdır bir kere. Sempozyum, panel, konferans daha çok olmalıdır. Bu olgu derslerin, önüne yerleştirilmelidir.

3-“Değerler Eğitimi Algısı” projesinin Bartın Üniversitesi Eğitim Fakültesi İlköğretim Din Kültürü ve Ahlak Bilgisi Eğitimi Bölümüne kazandırabileceği + değerler neler olabilir?

Ahlak 1, Allah Sevgisi 1, Anlayış 1, Barış 1, Birlik-beraberlik 1, Cömertlik 1, Daha bilinçli olmak 1, Değerlerin ne olduğunu anlamak 1, Dürüstlük 1, Edep Ya Hû 1, Hoşgörü 4, Hoşgörülü olmak 1, Kardeşlik 2, Peygamber Sevgisi 1, Samimiyet 1, Saygı 4, Sevgi 1, Sorumluluk 1, Yardımseverlik 1.

“İnsan davranışlarını olumlu yönde geliştirebileceğini düşünüyorum. Çünkü biz gelecek nesle birer rol model olacağız. Bu nedenle de kendi davranışlarımızı, ahlakımızı güzelleştirmeliyiz. Bu algının da buna katkı sağlayacağını düşünüyorum. En başta insana verilen değer hatırlanır. Gerisi de Allah’ın izniyle gelir inşallah. Genel ahlak değerleri anlaşılır. Hadislerin ve Kur’an’ın daha net anlaşılmasıdır. Ahlak ve değerler hakkında bilgimizi artırmaktır. Ahlakın önemini kazandırır. Değerlerin farkına varılmasına katkıda bulunur. Biz de bir öngörü oluşturur. Düşüncelerimizin daha da derinleşmesine olanak sağlar. Topluma saygıyı, hoşgörüyü, hassasiyeti kazandırması açısından önemlidir. Birbirimize karşı daha hoşgörülü olmamıza etkili olabilir. Toplumumuza gittikçe yok olan saygı-sevgi geliştirmemizi sağlayabilir.”

“Farkındalık, oluşturabilir. Farkındalık kazanmakta bir değer olabilir. Ahlak, vicdan olarak zirve nesiller yetiştirmeye (vesile olabilir.) Bazı değerlerin farkına varmaya katkı sağlar. Kişiler, ahlak eğitimiyle diğer bireylere, çocuklara insanı insan yapan değerleri aktarabileceklerdir. Öğrencilerin ahlaki değerler noktasında olumlu katkıları büyüktür. Ahlak ve Değerler Eğitiminin önemini vurgulayan bir projedir. Derste gördüğüm bilgilerimi

yazıya dökmeme vesile oldu ve tekrar hatırlattı. Değerlerimize daha çok düşüyoruz. Böyle bir projenin olması çok şey kazandıracaktır. İnsanlara bu değerlerin aktarılması, duyurulması adına gerçekten iyi bir şeyler kazandıracığı, olumlu katkılar sağlayacağı kesindir.”

“Düşüncelerini ifade etmek, insanları daha iyi anlamak, öğrencilerin geleceği için + bir program olur. Din Kültürü ve Ahlak Bilgisi olması sebebiyle ilerde mesleğinde de bu üniversitenin öğrencilerine katkı sağlayacaktır. Ahlakı ne kadar iyi kavrayabilirsek öğretmen olduğumuzda o küçük beyinlere daha iyi naklederiz. Toplumda daha saygın bir yere sahip oluruz. Evvela Peygamberimize layık bir ümmet olmuş oluruz.”

Öğrencilerimize “Değerler Eğitimi Algısı” projemizin Bartın Üniversitesi Eğitim Fakültesi İlköğretim Din Kültürü ve Ahlak Bilgisi Eğitimi Bölümüne kazandırabileceği + değerler neler olabilir? Sorusuna büyük çoğunluğu olumlu bir katkı yapacağını ve projemizin bölüme kazandırabileceği en çok vurguladıkları Hoşgörü 4, Saygı 4, Kardeşlik 2+ değerler yanında, 19+ değere vurgu yapmışlar, vurgu yaptıkları bu + değerler ve tekrar ediliş sayıları aşağıdaki sıralandığı şekilde tespit edilmiş, 1 öğrencimiz: “*Bilmiyorum.*” cevabı verirken, 14 öğrencimiz ise cevap vermemiştir.

4. SONUÇ VE ÖNERİLER

Bartın Üniversitesi Eğitim Fakültesi İlköğretim Din Kültürü ve Ahlak Bilgisi Eğitimi Bölümü Öğrencilerinde Ahlak ve Değerler Eğitimi Algısı adı altında gerçekleştirdiğimiz araştırmamıza 3. sınıflardan % 100 4. sınıflardan % 88 katılım sağlanmıştır ki bu da araştırmamızın başarısını gösteren bir ölçü olarak değerlendirilebilir. Hem 3. sınıf hem de 4. sınıf öğrencileri araştırmamızdaki sorulara içtenlikle cevap vermiş ve eleştirilerini rahatça yapma imkânı bulmuşlardır.

Ahlak ve Değerler Eğitimi dersi almayan 3. sınıflarda Ahlak ve Değerler Eğitiminde öne çıkan değerlere 4. sınıflarda da vurgu yapıldığı ortaya çıkmıştır. Araştırmamızın sonucunda genel olarak şu tespitler ve öneriler yapılmıştır.

1- Ahlak ve Değerler Eğitimi, insanlığın var oluşundan bugüne yapılmıştır ancak Brahma Kumaris, Ahlak ve Değerler Eğitimi sistematiğe hale getirmiş ve farkındalık oluşturmaya açısından Ahlak ve Değerler Eğitiminde önemli bir yere sahiptir.

2- Öğrenciler genelde ahlak, din, dinî değerlerimiz, hoşgörü, millet, saygı, sevgi, vatan, bayrak gibi genelde aynı millî ve manevî değerlere vurgu yapmışlardır. Bu açıdan bu kavramların hem fert hem de toplumun dinamikleri açısından değerleri bir kez daha ortaya çıkmıştır.

3- Ahlak ve Değerler Eğitimi sadece üniversitede değil ilk ve ortaöğretimde de okutulmasının gerekli olduğu sonucuna varılmıştır. Üniversitemizin diğer bölümlerinde okuyan öğrencilerde devamı zorunlu Ahlak ve Değerler Eğitimi alması istenebilir.

4- Ahlak ve Değerler Eğitimi alan öğrencilerin yanında öğretim üyeleri içinde öğrencilere sundukları hizmetlere yansımaları için Ahlak ve Değerler eğitiminin yapılması gerektiği teklifi de göz ardı edilmemelidir. Kurumların göreve başlayan memurlarına Etik Sözleşmesi imzalatması da bu değerlerin memurların muhataplarına sundukları hizmetler açısından önemini yansıtmaktadır.

5- Ahlak ve Değerler Eğitimi'nde hedefler ve kazanımlar müfredatta doğru tespit edilmeli ve bu müfredat doğrultusunda eğitim ve öğretim gerçekleştirildiğinde Ahlak ve Değerler Eğitimi'nin ülkemizin ve dünyanın düzeninde etkin rol oynamaması için hiçbir sebep yoktur.

6- Bu anket, sadece İDKAB bölümüne değil diğer fakültelerde hatta bazı üniversitelerde de uygulanabilir.

KAYNAKÇA

BEKTAŞ, M. - KARADAĞ, B., "İlkokul 4. Sınıf Öğrencilerinin Yardımlaşma Değerine Yönelik Geliştirdikleri Metaforların İncelenmesi", **Turkish Studies-International Periodical for the Languages, Literature and History of Turkish or Turkic**, 8 (8), 2013.

CİHAN, N., "Okullarda Değerler Eğitimi ve Türkiye'deki Uygulamaya Bir Bakış", **Electronic TurkishStudies**, 9 (2), 2014.

ÇİLELİ, M., "Change in Value Orientations of Turkish Youth From 1989 to 1995", **The Journal of Psychology**, 134 (3), 2000.

YALAR, T., **İlköğretim Sosyal Bilgiler Programında Değerler Eğitiminin Mevcut Durumunun Belirlenmesi ve Öğretmenlere Yönelik Bir Program Modülü Geliştirme, Yayınlanmamış Doktora Tezi**, Mersin Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Mersin, 2010.